

Pelgrimsteken van de Hostie-monstrans te Sternberg. –

Sternberg, na 1492 –
1ste kwart 16de eeuw.

Lood-tin; 6,6 × 3,4 cm.

Herkomst: opgegraven te Nieuwlande
(Verdronken Land van Zuid-Beveland);
archeologische datering vóór 1532.

Cothen, Collectie H.J.E. van Beuningen,
inv. nr. 1612.

Sternberg (Mecklenburg) werd tegen het einde van de Middeleeuwen een bedevaartsplaats ter ere van het Heilig Bloed. De oorsprong van deze cultus lag hier als op zoveel andere plaatsen in een schending van het Heilig Sacrament, die uitliep op een jodenvervolging. Dit leidde tot een jodenverbranding te Sternberg op 24 oktober 1492. De hosties, die gebloed zouden hebben, werden als miraculeus beschouwd en brachten grote aantallen pelgrims op de been, blijkens verscheidene insigne-vondsten ook uit de Nederlanden.

Als devotionalia werden te Sternberg insignes verkocht met de voorstelling van een eucharistische monstrans. Twee typen zijn inmiddels bekend, het ene toont een monstrans met twee door engeltjes opgehouden hosties en het opschrift 'sterne berch', het andere laat vijf hosties zien. Op beide monstransvormige insignes is bovendien de ster aangebracht als heraldische verwijzing naar de plaats van oorsprong.

In het Zeeuwse Nieuwlande werden, behalve het hier getoonde weliswaar geoxideerde maar toch gave insigne, nog enkele fragmenten van ditzelfde type pelgrimsteken gevonden, die ten tijde van de tentoonstelling *Heiligen uit de modder* nog niet konden worden geïdentificeerd, maar nu overduidelijk als Sternberg kunnen worden geduid. De vijf afgebeelde hosties op dit insigne van Sternberg zijn voorzien van de voorstelling van Christus aan het kruis. Het grotere insigne toont op een van de twee hosties de gekruisigde en op de andere de verrijzenis. De insignes van Wilsnack voegen aan deze beide hostie-voorstellingen nog een derde toe: Christus aan de geselkolom.

J.K.

Bibl.: R.M. VAN HEERINGEN, A.M. KOLDEWEIJ en A.A.G. GAALMAN, *Heiligen uit de modder. In Zeeland gevonden pelgrimstekens (Clavis Kunsthistorische Monografieën, 4)*, Utrecht-Zutphen, 1987, p. 128, nr. 49.1; H.J.E. VAN BEUNINGEN en A.M. KOLDEWEIJ, *Heilig en profaan: 1000 laatmiddeleeuwse insignes uit de collectie H.J.E. van Beuningen (Rotterdam Papers, 8)*, Cothen, 1993, p. 145, nr. 128.